

Centraal Bureau voor de Statistiek

Persbericht

PB09-071
13 november 2009
9.30 uur

Licht herstel economie in derde kwartaal 2009

- **Kwartaal op kwartaal 0,4 procent groei economie**
- **Krimp 3,7 procent in vergelijking met een jaar eerder**
- **Daling export sterk afgenomen**
- **Huishoudens blijven terughoudend bij hun bestedingen**
- **Investeringszakken verder in**
- **Fors minder banen**

Volgens de eerste, voorlopige raming van het CBS is de Nederlandse economie in het derde kwartaal van 2009 met 3,7 procent gekrompen ten opzichte van hetzelfde kwartaal een jaar eerder. Deze krimp is aanzienlijk kleiner dan die in het eerste halfjaar. Vergeleken met het tweede kwartaal groeide de economie weer. De export was aanzienlijk lager dan een jaar geleden maar ook hier is de daling veel minder dan in het eerste halfjaar. De investeringen vielen wel verder terug. Huishoudens blijven terughoudend bij hun uitgaven. De overheidsbestedingen namen als enige wel toe. Het aantal banen was ruim 140 duizend lager dan een jaar geleden.

Kwartaal-op-kwartaalgroei 0,4 procent

Ten opzichte van een kwartaal eerder groeide de Nederlandse economie in het derde kwartaal van 2009 met 0,4 procent. Hierbij is rekening gehouden met werkdag- en seizoeneffecten. Dit is het eerste kwartaal met een positieve kwartaal-op-kwartaalgroei na vier kwartalen met een negatieve groei. Nederland is hiermee volgens de gangbare definitie uit de recessie.

Daling uitvoer veel minder groot dan in tweede kwartaal

In het derde kwartaal van 2009 was het volume van de uitvoer van goederen en diensten 8,1 procent lager dan in hetzelfde kwartaal van 2008. Deze daling is groot, maar veel kleiner dan in de beide voorgaande kwartalen waarin de daling rond 12 procent bedroeg. De relatieve verbetering betreft zowel de uitvoer van Nederlands product als de wederuitvoer. De invoer van goederen en diensten was ruim 9 procent lager dan een jaar eerder. Vooral de invoer van duurzame consumptiegoederen en investeringsgoederen is lager.

Consumptie huishoudens blijft in mineur

Huishoudens hebben in het derde kwartaal 2,6 procent minder besteed dan een jaar eerder. Deze daling is vrijwel gelijk aan die in de beide voorgaande kwartalen. Vooral de bestedingen aan duurzame consumptiegoederen waren

flink lager. Er werd aanzienlijk minder besteed aan woninginrichting en consumentenelektronica. Ook werden veel minder nieuwe auto's aangeschaft. De uitgaven aan horeca en vliegereizen waren eveneens fors lager.

Het volume van de overheidsconsumptie was in het derde kwartaal 3,6 procent hoger dan een jaar eerder. Daarmee zijn de overheidsbestedingen opnieuw de enige bestedingscategorie die een groei laat zien. Vooral de reële uitgaven voor de zorg, maar ook die voor het openbaar bestuur, namen toe.

Daling het grootst bij de investeringen

In het derde kwartaal is 14,4 procent minder geïnvesteerd dan een jaar eerder. Deze daling is nog iets groter dan in het tweede kwartaal. Zowel de investeringen in machines en transportmiddelen, als die in woningen en bedrijfsgebouwen daalden sterk. Opvallende uitzondering zijn de investeringen in infrastructurele werken. Deze lieten opnieuw een stijging zien. Hier is de overheid vaak opdrachtgever.

Productie industrie daalt veel minder

Vooral dankzij de verbeterde exportprestatie was de teruggang van de industriële productie veel minder groot dan in het eerste halfjaar. Ook de handel en het transport profiteerden hiervan waardoor ook in die bedrijfstakken de daling minder groot was. In de industrie was het herstel het grootst in de chemie en in de basismetaleen en machinebouw.

Productie bouw en zakelijke diensten verder omlaag

De daling van de bouwproductie was echter groter dan in het eerste halfjaar. Dit kwam door het aflopen van eerder gecontracteerde werken en het uitblijven van voldoende nieuwe opdrachten. Ook de teruggang in de zakelijke dienstverlening zet verder door. De landbouwproductie was echter hoger. Ook in de collectieve sector nam de productie toe, vooral in de zorg.

Fors minder banen

In het derde kwartaal van 2009 waren er 143 duizend banen van werknemers minder dan in hetzelfde kwartaal van 2008. Deze daling van 1,8 procent is veel groter dan in het tweede kwartaal. De lagere productieniveaus werken met enige vertraging nu ook stevig door in de werkgelegenheid. Na correctie voor seizoeninvloeden is het aantal banen in het derde kwartaal 0,6 procent lager dan in het tweede kwartaal van 2009. Er gingen vooral veel uitzendbanen verloren.

Technische toelichting

Achtergrondinformatie over de ramingen

Er worden meerdere ramingen samengesteld en gepubliceerd van de economische groei in een kwartaal. De eerste raming of *flash-raming* wordt uiterlijk 45 dagen na afloop van een kwartaal gepubliceerd. De cijfers van de eerste raming kunnen wijzigen op grond van nieuwe statistische broninformatie die nadien beschikbaar komt. In de tweede raming die uiterlijk 90 dagen na afloop van een kwartaal wordt gepubliceerd, is deze nieuwe en meer uitgebreide statistische informatie verwerkt. Op dat moment komen

bovendien meer detailgegevens beschikbaar. Bij de afsluiting van het vierde kwartaal komt tevens de eerste raming van het jaar gereed en worden de eerste drie kwartalen opnieuw vastgesteld.

Ook nadien kunnen de cijfers nog worden aangepast. De kwartaalgegevens worden namelijk eenmaal per jaar in juli geijkt aan de jaarcijfers van de Nationale rekeningen die volgens een vaste cyclus van drie opeenvolgende ramingen (voorlopige raming, nader voorlopige raming en definitieve raming) worden herzien. Ook hier is sprake van steeds betere en meer gedetailleerde statistische informatie op basis waarvan de ramingen kunnen worden verrijkt.

Teneinde de bijstellingen in de opeenvolgende ramingen van de economische groei zo gering mogelijk te houden werkt het CBS voortdurend aan een verbetering van de kwaliteit van de bronstatistieken die ten grondslag liggen aan de genoemde ramingen en aan de gehanteerde methodieken bij de Nationale rekeningen. In 2008 zijn extra inspanningen gedaan om de structurele component in de toekomstige bijstellingen te verkleinen. Deze staan beschreven in het artikel 'Bijstellingen in de ramingen van de economische groei'. Dit artikel en de algemene overzichten en achtergronden van de bijstellingen zijn te vinden op de website van het CBS onder de themapagina macro-economie/methoden/onderzoeksbeschrijvingen/bijstellingen.

Werkgelegenheid

In het persbericht over de eerste raming van de economische groei in een kwartaal wordt conform Europese afspraken tevens een eerste raming van de werkgelegenheid in dat kwartaal gepubliceerd. Deze raming heeft uitsluitend betrekking op werknemers. Zelfstandigen blijven buiten beschouwing. De raming luidt zowel in banen als in arbeidsjaren (=voltijdbanen). De tweede raming van de werkgelegenheid met daarbij een verdeling van de werkgelegenheid naar bedrijfstakken wordt gepubliceerd in een afzonderlijk persbericht tegelijkertijd met de verschijning van de tweede raming van de economische groei op kwartaalbasis.

Seizoengecorrigeerde gegevens

Normale praktijk is dat mutaties worden berekend ten opzichte van het vergelijkbare kwartaal van het voorafgaande jaar. Om een zo goed mogelijk beeld te geven van de conjuncturele stand van zaken wordt de groei voor enkele variabelen zoals het bbp en het aantal banen ook ten opzichte van het voorgaande kwartaal berekend. Hierbij wordt gecorrigeerd voor seizoen- en werkdageffecten. Bij het uitkomen van nieuwe kwartaalcijfers wordt deze seizoencorrectie steeds opnieuw doorgerekend. Dit leidt doorgaans tot geringe bijstellingen van eerder geraamde cijfers, incidenteel tot meer substantiële bijstellingen.

Zorgstelsel

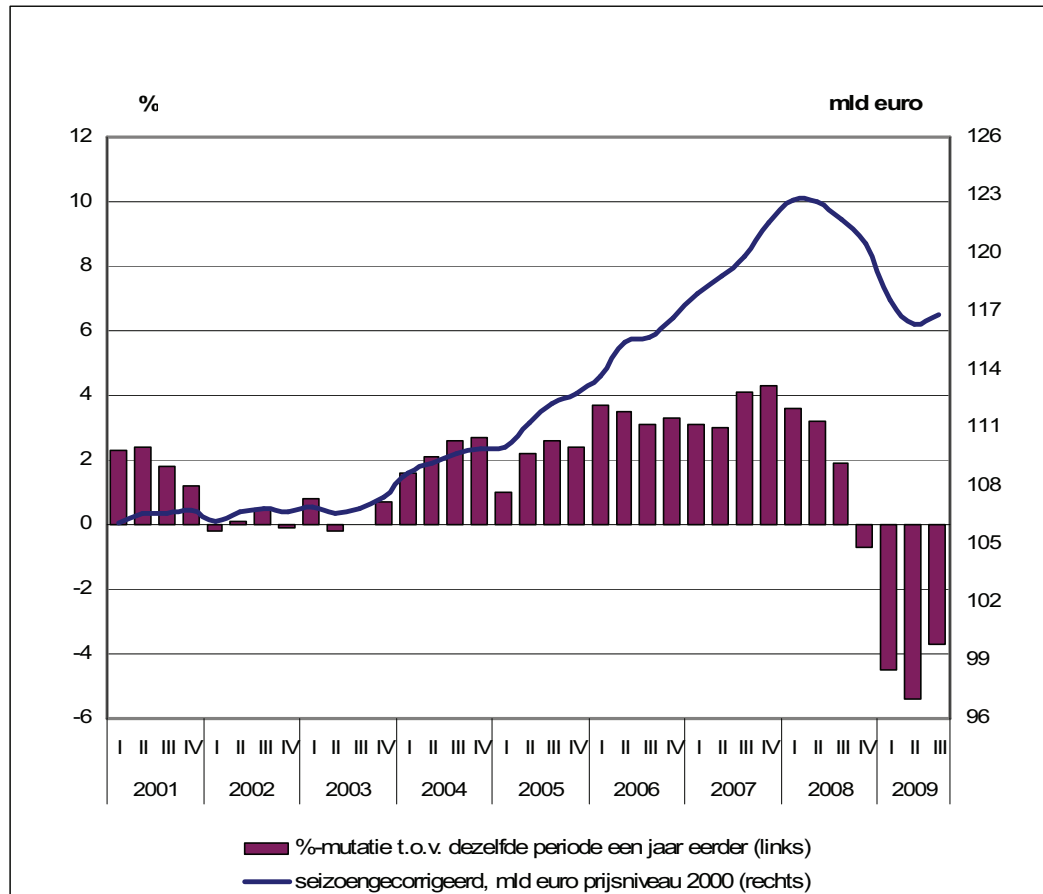
Met ingang van 1 januari 2008 is een verplicht eigen risico ingevoerd in de basisverzekering voor de zorg. Deze eigen risico betalingen worden geboekt als een uitgave van huishoudens. Hierdoor komt de mutatie van de consumptie van huishoudens in 2008 circa een half procent hoger uit, de mutatie van de consumptie overheid circa een procent lager. Hiervoor is in de tabellen niet gecorrigeerd.

Aanvullende informatie

Aanvullende informatie over de ontwikkelingen binnen de Nederlandse economie in het derde kwartaal van 2009 is te vinden op de website van het CBS en is bereikbaar via links bij het persbericht. De tweede raming van de

economische groei voor het derde kwartaal van 2009 verschijnt op woensdag 23 december 2009.

Bruto binnenlands product: volume

Bron: CBS

Tabel 1: Bruto binnenlands product (marktprijzen)

	Waarde	Volumeverandering t.o.v.	
		zelfde periode vorig jaar	voorgaande periode ^{1)#}
	<i>mld</i>	%	
2006	540,2		3,4
2007	568,7		3,6
2008	595,9		2,0
2006-I	132,5		3,7
II	136,7		3,5
III	130,0		3,1
IV	141,1		3,3
2007-I	139,2		3,1
II	143,3		3,0
III	137,1		4,1
IV	149,0		4,3
2008-I	147,3		3,6
II	150,7		3,2
III	144,0		1,9
IV	153,9		-0,7
2009-I	142,9		-4,5
II	142,7		-5,4
III	136,3		-3,7

1) Gecorrigeerd voor seizoeninvloeden en werkdageffecten.

#) Deze cijfers zijn bijgesteld, achtergrondinformatie staat in de technische toelichting.

Bron: CBS

Tabel 2: Goederen- en dienstentotalen

	2008		2009			
		III	IV	I	II	III
	<i>volumemutaties in % t.o.v. een jaar eerder</i>					
Consumptieve bestedingen	1,5	1,2	1,0	-0,7	-0,6	-0,4
w.v. door huishoudens	1,3	0,7	0,2	-2,4	-2,7	-2,6
door overheid	2,0	2,2	2,4	2,5	3,1	3,6
Investeringen in vaste activa	4,9	5,1	-1,2	-9,5	-13,4	-14,4
Veranderingen voorraden 1)	0,0	0,1	1,0	0,4	-2,5	-0,9
Nationale bestedingen	2,7	2,0	1,4	-2,7	-4,6	-4,4
Uitvoer goederen en diensten	2,7	3,6	-3,2	-11,7	-12,4	-8,1
Invoer goederen en diensten	3,7	3,9	-0,6	-10,4	-12,2	-9,4
Bruto binnenlands product	2,0	1,9	-0,7	-4,5	-5,4	-3,7

1) Waarde van verandering voorraden uitgedrukt als percentage van het bbp.

Bron: CBS

Tabel 3: Toegevoegde waarde van producenten (bruto, basisprijzen)

	2008		2009			
		III	IV	I	II	III
<i>volumemutaties in % t.o.v. een jaar eerder</i>						
Producenten van:						
Goederen	2,3	2,3	-4,0	-7,8	-10,4	-5,4
Landbouw en visserij	1,1	2,8	0,3	-6,8	1,4	4,2
Industrie en energie:	1,4	1,2	-5,8	-10,0	-12,9	-5,7
w.o. Industrie	-0,6	0,3	-5,9	-14,1	-12,8	-6,3
Delfstoffenwinning	8,0	5,9	-9,0	-4,3	-19,2	-7,8
Bouwnijverheid	5,8	5,9	0,8	-0,3	-5,9	-7,9
Commerciële diensten	2,3	2,1	0,0	-4,9	-5,2	-4,1
Handel, horeca en transport	1,2	1,5	-1,5	-8,6	-8,3	-4,9
Financiële en zakelijke diensten	3,1	2,7	1,2	-2,1	-3,0	-3,5
Niet-commerciële diensten	1,6	1,8	1,8	1,5	1,9	1,5

Bron: CBS**Tabel 4: Banen van werknemers**

	Aantal banen	Verandering ten opzichte van	
	x 1000	zelfde periode vorig jaar	voorgaande periode ¹⁾
		mutaties in %	
2006	7 626	1,7	.
2007	7 841	2,8	.
2008	7 973	1,7	.
2006-I	7 498	1,1	1,0
II	7 615	1,2	0,2
III	7 686	1,6	0,6
IV	7 707	3,0	1,0
2007-I	7 686	2,5	0,6
II	7 844	3,0	0,7
III	7 923	3,1	0,7
IV	7 908	2,6	0,4
2008-I	7 861	2,3	0,4
II	7 994	1,9	0,4
III	8 028	1,3	0,2
IV	8 008	1,3	0,2
2009-I	7 884	0,3	-0,5
II	7 922	-0,9	-0,8
III	7 885	-1,8	-0,6

1) Gecorrigeerd voor seizoeninvloeden.

Bron: CBS

Tabel 5: Arbeidsjaren van werknemers

	Aantal arbeidsjaren	Verandering ten opzichte van zelfde periode vorig jaar
	<i>x 1000</i>	<i>mutaties in %</i>
2006	5 773	1,6
2007	5 909	2,4
2008	5 993	1,4
2006-I	5 691	1,1
II	5 767	1,2
III	5 806	1,6
IV	5 827	2,5
2007-I	5 799	1,9
II	5 920	2,7
III	5 961	2,7
IV	5 952	2,1
2008-I	5 901	1,8
II	6 017	1,6
III	6 035	1,3
IV	6 020	1,1
2009-I	5 928	0,5
II	5 978	-0,6
III	5 930	-1,7

Bron: CBS